

# DE NOORD-BRABANDER.

Staat- en Letterkundig Dagblad.

DIERE VERUM QUID VETAT?

ADVERTENTIE.

15 cent de regel  
behalve 35 cent de regel.

(Verschijnende driemaal ter week) Dingsdag, Donderdag en Zaturdag.

ABONNEMENTS-PRIJS

Voor de Stad, f12.-  
Franco per post, f14.-

Uitloofte van het insallende Pastoorzal de aanblijvende Courant, Woensdag worden uitgegeven.

De Heer

M<sup>r</sup>. F. A. VAN HALL  
MINISTER VAN JUSTITIE.

Het kan niet onopgemerkt blijven, dat, zoo de demissie des Heeren van Maanen algemeene vreugde veroorzaakt heeft; de benoeming zijns opvolgers integendeel met veel koelheid vernomen is. Pleit dit tegen den Heer van Hall? Wij gelooven het niet; maar het is in alle geval eene ernstige waarschuwing, zowel voor het geheele ministerie, als voor den Heer van Hall in het bijzonder; want de strijd die tegen den Heer van Maanen gevoerd werd, was geen strijd van personen, het was een strijd van beginselen: men zal goed doen, te willen begrijpen, wat deswegens de Arnh. Courant zoo terecht gezegd heeft.

Bij den val van van Maanen had de publieke opinie gehoopt iemand te zullen zien optreden, wiens constitutionele beginselen gekend waren; hierin is zij te leur gesteld; men weet immers niet wat de Heer van Hall in zijn schild voert? Van daar dan ook die koelheid, waarvan wij zoo even spraken, en welke zelfs in het Handelsblad, te midden harer vreugde-- en gelukskreten, te voelen is.

Wat zal de Heer van Hall zijn? zoo vraagt men. Zal hij zich opregtelijk constitutioneel vertoonen, en in den geest van wijze vrijzinnigheid, zich de grondwet, gul en leijal, ten baken stellen? -- Of zal hij in de voetstappen, zijns voorgangers tredende, zich aan het hoofd stellen eener voor Nederland noodlottige, maar Goddank, dagelijks, verzwakkende partij, om in den zoogenaamden (waarschijnlijk bij antithesis) behoudenden geest, het constitutioneel beginsel bestrijdende, ten spijt der met zooveel eeden bezworene grondwet, ons te laten voortleuren in dien kring van tegenstrijdige wetten en besluiten; misbruiken en privilegiën, welke het vaderland reeds zooveel jaren verzwaaard heeft? -- of zal hij misschien, wie weet het? een midden weg trachten in te slaan? --

O mogt de nieuwe minister zijne zending, dat is, de wenschen der natie, en de eischen van 's lands welbegrepen welzijn begrijpen?

Aller oogen zijn thans op hem gevestigd; en te regt, want wij vermeelen zonder overdrijving te spreken, wanneer wij zeggen, dat de Heer van Hall, als minister van justitie optredende, een nieuw tijdvak, een tijdvak van heil voor het gedrukte vaderland kan doen aanvangen: hij draagt Neerlands welzija in zijne handen. Schoon is het standpunt, waarop hij zich plaatsen kan; gelukkig voor hem het tijdstip, waarop hij optreedt; maar ook des te grooter de verantwoordiging die op hem rust.

In een land als het onze is de portefeuille van justitie eene der voornaamste (zoo als het Handelsblad onlangs zeer juist aanmerkte) zoo niet de allervoornaamste. Heeft de minister van Maanen, dit niet duidelijk genoeg bewezen? Wie heeft gedurende de verloopende 27 jaren de impulsie gegeven aan den geest van ons bestuur? Wie anders dan de minister van justitie? Men wijte dit niet alleen aan de talenten van den Heer van Maanen, die niet te ontkennen zijn; het ligt hier ook veel in den aard der zaken.

De departementen van oorlog en buitenlandsche zaken, wier hoofden elders doorgaans de ministeriën présideeren, kunnen bij ons met dat van marine, slechts op de tweede plaats komen; een ministerie van finantiën is niet geschikt om den toon te geven, het behoort dien te ontvangen; er blijft dus alleen dat van justitie en binnenlandsche zaken; maar wanneer men bedenkt, dat de meeste wetten, die ons beheeren tot des justitieministers voordragt behooren; dat ondanks de geregtelijke onafhankelijkheid, de impulsie echter van zijn departement uitgaat; en dat daarenboven geheel de politie, zoo openbare als geheime, geheel en alleen in deszelfs handen berust, dan zal het duidelijk zijn, dat hier te lande een minister van Justitie altijd eene overwegenden invloed moet bezitten, gelijk dien de Heer van Maanen sinds 27 jaren altijd bezeten heeft.

Buitendien de Heer van Hall treedt onder zulke omstandigheden op, dat alles van hem verwacht; maar ook bij te leurstelling alles aan hem zal geweten worden. Het is blijkbaar dat in het ministerie de Heer Schimmelpenninck en Rochussen alleen invloed konden uitoefenen op ons bestuur. Maar beide hebben veel van hunne populariteit verloren. Dit hebben zij den Heer van

Maanen te danken. Zitting nemende in het ministerie waar deze den doventoon gaf, hebben zij natuurlijk hunne gevoelens, hunne inzichten, hunne handelingen gebonden gezien; en door den drang der omstandigheden zich in eene positie laten plaatsen, welke tot zelfs hunne vrijzinnige denkwijze heeft doen betwijfelen. Dit is een wezenlijk jammer! Met de talenten en de denkwijze der Heeren Schimmelpenninck en Rochussen had onder andere omstandigheden veel, zeer veel goed kunnen gedaan worden; dat nu, door dezelve in gelijke maten misschien niet meer zal kunnen worden bewerkstelligd; tenzij er eene reactie plaats grijpe, waarvan de Heer van Hall noodwendig de ziel zou behooren te zijn.

Zal de Heer van Hall zich op dat standpunt weten te verheffen! Wij hopen het, want alles zal daarvan afhangen.

In allen geval wij verwachten dat het ministerie zich zal aansluiten, en tot een geheel vormen. De juwendige verdeeldheid, die in den boezem van hetzelfde plaats hebben moest, onder mannen van den ouden en nieuwen stempel, heeft al te veel vruchten van stelselloosheid, van zwakheid gedragen; dan dat het niet hoog tijd zouden worden om het roer des staats eindelijk met mannen kracht aan te grijpen. Niets kan op den duur nadeeliger zijn dan zwakheid; dewijl men daardoor zelf den zoo noodzakelijken eerbied voor het gezag ondermijnt.

Men plaatse zich gul weg op het terrein der grondwet, niet in den bekrompen geest der vorige regering, die uit de grondwet wist te persen, wat zij nooit had ingehouden; die haar zeggen liet, wat men daar met ronde woorden gelogenstraft vinden kon. Men zij eerlijk, regtzinnig, men zorge dat men het regt, het grondwettig regt aan zijne zijde hebbe; en dan handele men met kracht; en wij durven verzekeren dat men met goed gevolg handelen zal; daar men behalve de kracht, die de magt in handen heeft, ook de getuigenis van het geweten, en de publieke opinie voor zich hebben zal.

Ziedaar eenige algemeene bemerkingen, waar bij wij vermeend hebben ons te moeten bepalen. Wij willen den tijd afwachten, om uit de daden des nieuwen ministers ons oordeel op te maken; en wij hopen dat zijne Excellentie spoedig gelegenheid zal nemen, om den geest, waarin hij werken wil, aan het verwachtende Nederland te doen kennen.

Overtuigd dat de taak des nieuwen ministers, zoo moeilijk mag genoemd worden, als zij schoon is, zullen wij altijd in onze beoordeelingen die moeilijkheid voor oogen houden, zoo het slechts mijnen kan, dat Zijne Excellentie in den constitutionneelen geest werkzaam is; want wij herhalen het nogmaals, en dat men er zich van overtuige; de strijd, die tegen den Heer van Maanen gevoerd werd, was niet een strijd van personen; hij was tegen deszelfs beginselen; en zoo de regering met de demissie van den Heere van Maanen niets mogt beoogd hebben, dan verandering van persoon, dan kan zij zich verzekerd houden, dat zij niets meer zal hebben uitgevoerd, dan dien strijd van den Heer van Maanen op zijnen opvolger over te voeren; en wel met des te meer vuur, omdat men te leus gesteld zijnde, en eenen nieuwen minister bezittende, ook zooveel te meer redenen en prikkel vinden zal, om dien voort te zetten.

Maar wij vooronderstellen betere toekomst. De Heer van Hall was tot dusverre een kundig, eerlijk, en geacht Advokaat; hij zij thans eerlijk en vrijzinnig minister en dezelfde en meerdere achting zal hem in zijne nieuwe vereerende betrekking volgen.

## RUSLAND.

Het Journal de Frankfort bevat de tijding dat de vroeger medegedeelde opstand in Petersburg van alle waarheid onthloot is, ziehier dezelve:

Men heeft dezer dagen veel gesproken en in de binnen- en buitenlandsche Dagbladen gelezen van eene militaire beweging, welke te St. Petersburg zou hebben plaats gehad, volgens eenige, in de laatste dagen der afgelopen maand, en volgens andere in de eerste dagen dezer maand. Wij zijn verplicht te verklaren, dat wij een voornaam Belgisch kunstenaar gesproken hebben, die den 4. Maart St. Petersburg verlaten had, en drie dagen geleden alhier is aangekomen, welke niet het minste van deze gebeurtenissen wist.

## DUITSCHLAND.

Volgens eenen brief uit Breslau van den 8 Maart, zouden de zaken van het bisdom tezer stad tusschen den Koning van Pruisen en den Paus geschikt zijn, zoodat Mgr. Knaut, die onlangs tot Prins Bisschop verheven is, spoedig de teugels der administratie van het diocees zal in handen nemen.

Z. M. de Koning van Pruisen is den 18 dezer naar Schwerin afgereisd, tot bijwoning der begravens van zijnen behuwdbroeder, den Grouberog van Mecklenburg Schwerin.

Men wilde te Berlijn weten dat de Hertog van Nassau door den Koning tot chef van het 6de infanterie regiment, te Wezel in garnizoen, benoemd was.

Het scheen nog onzeker hoe lang Z. M. de Koning van Hanover te Berlijn zou vertoeven. Door het gevolg van dien Vorst werd opgemerkt dat hij gedurende langen tijd niet zoo opgeruimd als thans is geweest.

STUTTIGART. Zoo als wij in ons vorig Nummer zagen, heeft de Kamer geweigerd het voorstel van Mgr. den Bisschop van Rottenburg in overweging te nemen. Bij het einde der zitting, stond de Minister van Binnenlandsche zaken, de Heer Schrayler, op nieuw op en verklaarde, dat indien Mgr. de Bisschop van Rottenburg volhield van zijne goddelijke te weigeren aan de straffen, die over de weerstrayende priesters door het Gouvernement zijn uitgesproken, vooral indien hij nog mogt beweren de kerkelijke inzegening te kunnen weigeren aan den opvolger van eenen geestelijke die door de wetgeving om den gemiddeld huwelijks te zegenen, moet zijn afgezet, en kennis aan de bevoegde autoriteiten zou gegeven worden van zijne ongehoorzaamheid aan de wetten van den staat, en daarover zou vervolgd worden.

Op deze bevestiging heeft de eervoorzitter prelaat met een diepe ontdering geantwoord: dat hij altijd ge-

hoorzaam was geweest, en nooit zou ophouden zijne gehoorzaamheid aan de wetten der goddiens en van den staat te toonen; maar indien hij zich in bovengenoemd geval mogt bevinden, dat hij dan getrouw aan de stem van zijn geweten zou blijven, en eerlijker aan Gods dan aan de menschen zou gehoorzamen.

## ENGLAND.

LONDEN 19 Maart. Een verschrikkelijk ongeluk heeft eenige dagen geleden, in eene menagerie van wilde dieren, in het graafschap Staffords plaats gehad.

Zekere heer Martin (niet de beroemde dierentemmer) wandelde met eenige zijner vrienden, langs de verschillende hokken. Hij stak zijne wand in het hok van eenen tijger, die op den grond lag, om hem den poot te streelen. Dadelijk vat de tijger hem bij den arm, dien hij met zijne tanden verscheurt. De ongelukkige lieder schreeuwde verschrikkelijk en zoekt zich te vergeefs los te maken. De oppassers komen er schielijk bij, maar het gelukt hun niet den met gloeiende lieder om het lijf te slaan. De tijger kwam, verklaardt de afzetting des arms voor hoogst noodzakelijk. Het leven van den heer Martin is in het grootste gevaar.

De electrieke aal der koninklijke galerei Adelaide te Londen, zegt de Courier, is laatleden Maandag morgen gestorven. Zij was reeds eenigen tijd ziek geweest, alvorens men zulks opgemerkt had.

Deze aal was in een der talrijke rivieren die in den Amazonen stroom uitloopen, gevangen, en omtrent vier jaren geleden naar Engeland overgebracht. Zij was de eenigste in geheel Europa. Haar voedsel bestond uit kleine vischjes, die zij op twee voeten afstands door eenen electrieken schok gevoelloos maakte, en daarna opat. Deze electrieke aal was zeer jong toen men dezelve in Engeland bragt, en eenigen tijd voor derzelver dood blind geworden.

## SPANJE.

Correspondentien uit Madrid van den 14 houden in dat de minister van eeredienst en justitie steeds voortgaat om op eene hatelijke wijze, alle handelingen van het hof van Rome te vervolgen. De Evangelische brief zoowel als de allocutie van den Paus is geheel Spanje door, op den Index geplaatst.

Indien de Heer Alonzo, minister van eeredienst en justitie niet onder de aanstaande verandering van het kabinet begrepen is, kan men vreezen dat het hervormde en liberale Spanje, regelrecht hare afscheuring te gemoet loopt.

De vriendschappelijke onderhandelingen tusschen den regent en den aartsbisschop van Toledo doen echter het tegendeel hopen.

De zitting der Cortes is niet zeer belangrijk geweest. Toen men over eenen weg sprak, die onder bescherming van het ministerie van Iruen door Baston naar de Hoofdstad zou aangelegd worden, zeide een redenaar (de Heer Becerra): dat indien deze weg zoo als de Heer Senane gezegd had, zeer gemakkelijk voor eenen inval der Franschen was; dezelve van den anderen kant, even dienstig konde zijn voor de Spanjaarden die naar Frankrijk wilden trekken. Ziedaar eene groote waar schuwing voor het fransch gouvernement; dat het toch op zijne hoede zij! Het rapport der commissie ten voordeele van den spoorweg is aangenomen geworden.

De tijdingen uit Barcelona van den 15, zijn niet zeer belangrijk; er schijnen zich nog altijd opmerkingen op te houden.

## FRANKRIJK.

PARIS 20 Maart. De bijplegigheden van den Heer Oberbini, oud-directeur van de Conservatoire der muziek, kommandeur van het legioen van eer, lid van de Akademie van schoone kunsten, hebben gisteren ten elf ure in de kerk van den Heiligen Rochus plaats gehad. Het hof was op eene catafakue geplaatst bij het Choor, onder een prachtig zwart fluweelen verticaal, bezaaid met zilveren sterren en wortelen van hemelijn geborduurde slippers. Het orkest, bestaande uit al de kweekelingen van het Conservatoire, en uit de leden van de Societeit der concerten, heeft de mis van Requiem uitgevoerd, die de beroemde overledene voor zijne uitvaart gecomponeerd had. De uitvoering was den maker waardig.

Een groot getal pairs en gedeputeerden alsmede vele kunst- en letter minnaars waren hierbij tegenwoordig.

De Heer P... en Mejufvrouw Julie N..., zouden in het huwelijk treden. De dag, die tot de vol-

trekking daarvan bestemd was, brak aan. Men wachtte slechts den huidegom om zich naar het huis der Mairie te begeven. Toen de Heer P... eenen brief zond, waarin hij verschooning vraagt voor zijne vertraging, en tevens berigt, dat hij van gedachten veranderd is en niet wil gaan trouwen.

Men heeft eenen van 10000 fransch schiedverhaal, tegen den Heer P... gedaan, welke thans voor de 5 kamer is gebracht.

Na den Heer Orsat voor den vader van Mejufvrouw Julie, en den Heer Adolf-Benoist voor den Heer P... gehoord te hebben, veroordeelt het tribunaal dezen laatste tot eene betaling van 1000 franken voor de door de beërft tot het huwelijk veroorzaakte onkosten, en 2000 franken voor den hoon Mejufvrouw Julie aangedaan. De Heer P... is daarenboven veroordeeld in de kosten. (Gaz. des Tribunaux.)

Wij vinden in de Fransche bladen wederom een voorbeeld tot welke laakbare geldzucht de Fransche litteratuur vervalt. Balzac, die al te beruchte, zedenlooze romanchrijver, had een nieuw stuk ten tonele geschreeven, dat men hem niet wist te laten zien. Hij was slecht. Dan hoezeeer hij in hetzelfde de belangen van zijn genie had vergeten, hij dacht daarom niet minder aan die zijner beurs. De Heer Balzac was in persoon aan het Bureau der plaatselijke gezeten, waar hij zelf de kaartjes uitgaf, en zeer duur verkocht. Het kan zijn, zeide hij, dat ik word uitgelept, maar zij zullen mij daarvoor toch 15 franken per hoofd betalen.

De artesische put van Grenelle is zeer gelukkig geslaagd, hetwelk ieder een en vooral de kunstminnaars niet voldoening zullen vernemen. De massa zand en klei, die het zwarte en kleiachtige water inhoudt, en die men dacht niet meer er uit te zullen krijgen, zijn eindelijk opgeruimd. Sedert acht dagen is deze bron even helder als het water der Seine dat gezuiverd is. Van dit oogenblik af aan bestormen de bewoners van Gros Caillou, van de kwartieren der militaire school en Vaugirard den put, om water te krijgen. Eergisteren, hebben zich verscheidene leden van den stedelijken raad en van de Akademie der Kunsten naar deze drinkplaatsen begeven om deze gelukkige verandering te staven en te onderzoeken.

Binnen kort zal de Heer Mout zijn werkzaamheid beginnen om de huizen van deze put te bewerkstelligen.

PARIS 21 Maart. De ministerie der conferentien begint op de Tuilerien zeer levendig te worden.

Het gerucht van eene ministriële verandering, dat ontstaan is, sedert men van de geschillen spreekt die in het kabinet zouden zijn voorgevallen, schijnt de dagbladen uit den staat van slapewachtigheid te zullen trekken, waarin zij, ten gevolge van den slechten uitslag, dien de voorstellen van de Heeren Ganneron en Ducos ondergaan hebben, gevallen waren. De gezamenlijke demissie der Kamer van Koophandel te Havre, veroorzaakt door de uitstelling der Susterkwestie, welke het ministerie heeft aangekondigd, is de reden, dezer ont-waking. De organen der oppositie exploiteeren deze gebeurtenis met overhaasting.

Men leest in de Courrier-Français.

De Heer Cumin-Gridaine heeft de moeilijke positie, welke de uitstelling der suikerwet veroorzaakt, ernstig opgenomen. Hij had dezelve met toestemming zijner collega's gereed gemaakt, en door dezelve aan den raad der ministers te onderwerpen, meende hij slechts eene formaliteit in acht te nemen. De verwijtingen van inconsequentie en kwade trouw, welke men het kabinet, bij deze omstandigheden, toesogt, hebben hem in het bijzonder getroffen.

Twee dagen geleden heeft de minister van koophandel zijn ontslag ingediend. Latere tijdingen legden straffen uit berigt.

## NIJDERLAND.

Wij vernemen met zekerheid dat de consecratie van Mgr. H. den Dubbelden op den 2den Zondag na Paschen in de Kathedraal van St. Jan zal plaats hebben.

Hoezeeer Nederland welker niet was achterlijk gebleven in de studie der Oostersehe letteren, werd echter de Sanskritische taal tot dus verre niet in de lande niet met ernst en opzet beoefend; in verband van het voorbeeld, daaromtrent door Engeland, Frankrijk en Duitschland gegeven.

Dit was te vreemder, omdat het een taal godd., arm welke Nederland niet onverschuldig had behouden te blijven, vermits het Sanskritisch zoo naauw met het javaansch verwant is, dat de laatstgemelde taal met regt eene der dochters van de Sanskritische geslacht mag worden, immers voor zoo veel de woorden van de

stof der taal betreft. De aloude dichtertaal van Java (het *Kawi*), waarvan de kennis bijna is uitgestorven, staat vooral in een naauw verband met het Sanskritisch en de baron W. von Humboldt achtte dezelve zoo belangrijk, dat hij daaraan een groot werk wijdde, hetwelk hij echter niet mogt voleindigen.

Aan Nederland behoort eigenaardig de taak, om bepaaldelijk het verband aan te wijzen, dat er bestaat tusschen het Sanskritisch en het hedendaagsch Javaansch, en om bij die gelegenheid den sluier op te heffen, welke de overblijfselen van het *Kawi* nog bedekt.

De oude *Kawi*-heldendichten, *Romo-bedro* en *Breto-Judo*, evenzeer als het groot aantal op Java verspreide *Kawi*-opschriften op steenen en tempels, wachten nog op hunnen uitgever en verklaarder; want het licht door sir Stamford Raffles daarover geworpen, was flauw, vermits hij noch het Sanskritisch noch het *Kawi* verstond.

Er zijn maatregelen genomen, om de opgemaakte taak niet langer onvervuld te laten. Edelmoedige beschikkingen van onzen vorigen en tegenwoordigen Koning hebben eenen jeugdigen en voor deze studies met geestdrift bezielden taalkundige, den heer W. A. van den Ham, in staat gesteld, om eene wetenschappelijke reis naar Java te ondernemen, na vooral onder den beroemden Lassen, te Roum, zijne kennis van het Sanskritisch te hebben verworven.

De heer van den Ham, die in de maand December des vorigen jaars met het schip *Orion* naar zijne bestemming is vertrokken, zal voorzeker trachten, om de verwachtingen, die men van hem heeft opgevat, niet te leur te stellen. (Ned. Staats-Cour.)

— In de verschillende gedeelten des Rijks tot dus verre niet op eene eenparige wijze gehandeld zijnde, met opzigt tot het vieren der kerkelijke feest- of heilige dagen, door de militairen, tot het Roomsch-Katholiek kerkgenootschap behorende, en Zijne Majesteit, hiervan door den Directeur-Generaal van Oorlog onderrigt, ter wegneming van alle onzekerheid dienaangaande verlangd hebbende daarin bepaaldelijk te doen voorzien, heeft zulks aanleiding gegeven tot een overleg, tusschen den Directeur-Generaal voor de zaken der Roomsch-Katholieke Eeredienst en den Pauselijken Internuntius bij het Hof der Nederlanden, waarvan het gevolg is geweest, dat Zijne Heiligheid Paus Gregorius XVI, in overeenstemming met het verlangen des Konings, deze kerkelijke aangelegenheid spoedig heeft geregeld, dat de Directeur-Generaal van Oorlog, alsnu bij circulaire van den 19. dezer, met intrekking van alle vroegere aanschrijvingen of bevelen deswege, ter kennis van de onderscheiden militaire autoriteiten heeft gebracht, dat de militairen, der Roomsch-Katholieke geloofsbelijdenis toegedaan, voortaan alleen verplicht zullen zijn, om, behalve op de *Zondagen*, kerkeparades te houden en de mis te hooren op de hierna vermelde kerkelijke feest- of heilige dagen, als.

- Op het feest der *Besnijdenis des Heeren* (1 Januarij);
- het feest der *Openbaring des Heeren* (6 Januarij);
- den tweeden *Paaschdag*;
- de *Heeren Hemelvaartsdag*;
- den tweeden *Pinksterdag*;
- den *Heiligen Sacramentsdag*;
- het feest van *Maria Hemelvaart* (15 Augustus);
- *Alterheiligendag* (1 November);
- *Kersmis* (25 December), en
- den *tweeden Kersdag* (26 December).

Met dien verstande, dat in die gedeelten van het Koninkrijk en het Hertogdom Limburg, alwaar de ingezetenen, tot de Roomsch-katholieke kerk-gemeente behorende, krachtens vroeger verleende kerkelijke dispensatie, nog en ontheven zijn van de verplichting tot het vieren van sommige der opgemerkte kerkelijke feest- of heilige dagen, die verplichting ook voor de militairen, die van dezelve kerkgemeente deel maken, opgeheven blijft. (Ned. Staats-Cour.)

— Uit Delft schrijft men den 21. dezer; Eergisteren heeft de Prins van Oranje onze stad met een bezoek verterd. Vergezeld van Z. Ex. den Minister van Binnenlandsche Zaken, den heer staatsraad Lipkens en twee Adjudanten, is Z. K. H. omstreeks ten één ure aan het raadhuis afgestapt, alwaar Hoogdezelve zich eenigen tijd met Burgemeester en Wethouders heeft onderhouden, en vervolgens, van deze hegeleid, zich te voet naar het gebouw der gewezen militaire school, thans koninklijke akademie, heeft begeven, Z. K. H. heeft de fraaije lokalen met veel belangstelling bezigtigd, en is eerst omstreeks drie ure met zijn gevolg wederom naar 's Gravenhage vertrokken. (Rotterd. Cour.)

## MENSCHELIJK.

### Witte Donderdag.

In de week voor Paschen, in de week van rouw en smarten, is de witte Donderdag nog eene kleine straal van vreugde; op dien dag heeft de kerk hare treurige versierselen achtergelaten; de witte kleur heeft die van het purper, die van nederigheid en boetvaardigheid vervangen.

De witte kleur duidt de feesten der maagden aan; en welke zuiverheid is gelijk aan den gekruisten op den kalvarienberg? Welke heiligheid, welke die van het onschuldige op het altaar geslagtofferde lam gods evenaart?

Ter oorzaak van den dood, welke den volgenden dag gevierd wordt, zoude de kerk hare vreugde niet meer willen doen blijken, maar in de instelling der Eucharistie ligt zulk eene onuitputtelijke bron van gratie voor de christenen, dat zij op den dag, waarop dit lieftewonder werd ingesteld, hare lijkkleederen niet heeft kunnen aanhouden; voor de ochtenddienst heeft zij dezelve afgelegd, en zich voor het feest versierd.

Op het altaar flikkeren weder rijke fakkels en wille waskaarsen; (en de priesteren tooijen zich weder in de prachtkleederen der heilige vreugde, om het Heilige der Heilige met indrukwekkenden plegtstoel in de ten dezen einde versierde grafkapel ter aanbidding te kunnen uitstellen.)

In eenige landen (en, naar ons inzien zijn het die, welke de plegtigheid van den Witten Donderdag het beste begrijpen) is de kapel, geheel en al in zwart fluweel genuld; eenige rouwlampen verspreiden een zwak licht onder deze behangselen des grafs; en de heilige vaten der autaren, de kelken, de ciborien, de gouden en zilveren wierooksvaten, die aan den voet van den gestorven Christus verstrooid liggen, getuigen dat de heilige offerande opgeschort is, en dat men zich op den dag van den moord des Zaligmakers niet van deze heilige pracht zal bedienen.

In andere steden is de toel van het altaar op Witten Donderdag en Goeden Vrijdag geheel verschillend, in plaats van in rouw, is hetzelfde met de schitterendste behangsels versierd, en op den scharlaken grond der autaartrappen schitteren talloze zilveren kandelaars en vaten; alle bloemen van het jaargetijde, de hyacinten of blaauwe en witte klokjes, de geele steutelbloemen die door de sneeuw heen zijn gekomen om het eerst te ontkiemen, de anemonen, de renoukels met de levendigste kleuren schakeren dit Paradijs, want alzo noemen de kinderen deze rustplaats.

Te midden dezer pracht des tempels en der natuur, te midden dezer bloemruikers en dezer waskaarsen, is de heilige hostie onder eenen goudlakenschen sluier uitgesteld.

Hier is niets treurigs, niets droevigs; men zou zeggen, dat de Priesters, die op deze wijze hunne autaren versieren, zich niet door den dood van den Christus hebben willen bedroeven, wijl hij door dezen dood de wereld verlost heeft. Op dezen dood die het leven heeft gegeven, hebben zij geen zwart met tranen besproeid laken geworpen; het zware doorkleed is goed voor ons, die lang in het graf sullen blijven; maar voor Hem, die reeds op den derden dag den steen deed afwentelen, voor Hem, die de overwinnaar des doods moest genoemd worden, hebben zij gemeend, dat men zoo veel rouw niet moest toonen, en hebben daarom de plaats, welke zijn graf voorstelt, met bloemen doen bestróoien.

Wanneer de morgendienst is geëindigd, verlaat het geheele christenvolk deszelfs woningen en gaat heen, terwijl het alle parochien bezoekt.

In de kerkstraten wemelt het van menschen; maar nergens is men luidruchtig, nergens hoort men geweld; eene zelfde godsdienstige gedachte heeft al dit volk in beweging gebracht; en onder de mannen en vrouwen, die de stad doorloopen zijn er veele, die, die al toepende bidden, en hunne zinnenkransen in de hand hebben.

In onze tijd hebben wij een der edelsten en braafste mannen van Frankrijk, een man wiens karakter even verheven was als zijn naam beroemd is, de Hertog van Montmorency, op Witten Donderdag, onder het doen van den kruisweg, zien sterfen voor het graf van Jezus Christus kwam de dood, den afstammeling van

den eersten Christen-Baron vriendschappelijk tot zich roepen.

Schoone en waardige dood voor een Montmorency! » voorheen hadden zij dikwijls met het zwaard in de vuist op de ongelovige Sarracenen het heilig graf helpen veroveren. Thans komt een huaner zonen op datzelfde graf met een levendig geloof bidden en met eene vaste hoop sterfen.

### Goede Vrijdag.

Thans komt de dag der groote christelijke droefheid, de dag waarop de klokken niet meer luiden, waarop men geene offerande op het altaar opdraagt, de dag waarop de heilighdommen in rouw zijn gehuld en niet dan van weeklagten weergalmen, de dag waarop de moeders tot hare kinderen zeggen: » Heden is de Godmensch gestorven; gij ook moet boetvaardigheid doen, en droog brood eten gelijk wij. » Want op dezen dag is de rouw niet alleen in de kerk, zij moet ook in de christelijke huisgezinnen wezen. Het is niet genoeg, dat er geen lofzangen in de kerken worden gezongen, ook rondom de haardsteden moet geene vreugde meer heerschen.

In de altijd zoo woelige en levendige hoofdsteden merkt men nauwelijks op, wanneer deze droevige dag aangebroken is, dat de kerkklokken sedert den vorigen dag zich niet meer hebben doen hooren. Maar in de gewone steden, kondigt deze stille der klokken eene plegtige droefheid aan; ook worden zelfs eenige bijzondere uurwerken stil gehouden, en men zou zeggen, dat er geen lijf meer bestond, omdat God gestorven is.

In sommige landen kondigt de klok op dien dag slechts een enkel uur aan:

Drie uren!

Het uur van den dood des Verlossers! het uur dat het gezegde gehoord heeft, hetwelk de aarde deed beven, de steenrotsen splijten, het voorhangsel des tempels scheuren, de zon verduisteren, de graven openen, de dooden verrijzen; dat groote gezegde: **CONSUMMATUM EST!!!** (het is volbragt.) —

In verscheidene steden, dragen de bewoners op goeden vrijdag niet dan zwarte kleederen, en wij hebben ijverige Katholijken gezien, die zich op dien dag, waarop de Zaligmaker, zwemmende in zijn zweel en bloed, den weg naar den Kalvarienberg betreden heeft, niet van hunne rijtuigen wifden bedienen.

Voor heen, strekte zich de droefheid in het aller christelijkst Koninkrijk van onze oude kerken tot onze oude paleizen uit. En als de kerkvoogden van St. Denis en O. L. V. zich met een haren kleed en met asche bedekten; ontkrouden zich de opvolgers van Clovis en van den H. Lodewijk, en deden purperen kleederen aan, die de rouw der Koningen zijn.

Zonder den tegenwoordigen tijd te laken, is het echter te bejammeren, dat al die oude en vrome gebruiken opgehouden hebben. En wij zoeken te vergeefs, welk voordeel en welke waarborg de menschen er in kunnen vinden zich van God te verwijderen. Wij zien in eene dergelijke gedachte niet dan raaskalling en grillen. —

Het is ontegenzeggelijk een aangenomen gevoelen der geheele kerk, dat de Apostelen die feesten hebben ingesteld, wier geheimen in hunne tegenwoordigheid gebeurd waren. De Heilige Augustinus rekent onder deze feesten *het Lijden, de Opstanding, de Hemelvaart, en de nederdaling van den H. Geest.*

Maar allen stemmen in, dat in den beginne zoo wel als in de volgende eeuwen, het feest van het lijden of van den goeden vrijdag, hoe verheven het ook altijd geweest is, een feest van bidden, van werken en van versterking, eerder dan van rust en vreugde gewerst is. De latijnen bewezen even veel eerbied aan dien heiligendag als de Grieken. Zij vierden het feest op verscheidene plaatsen. Tegen het midden der zestiende eeuw werd het tot een half feest gemaakt, hetwelk des middags na de ochtenddiensten eindigde.

Toen verdubbelde of verlengde men het waken, het vasten en bidden. Den geheelen nacht werd door de vergadering der geloovigen met vasten doorgebracht; dit was eene gewoonte van de Apostelen afkomstig, niemand was vrij van vasten, behalve de kinderen beneden de zeven jaren. Men las het geheele lijden, volgens de vier Evangelisten, verdeeld in twaalf lessen; na den nacht vervolgde men de diensten van den dag op den gewonen tijd; maar men verrigte geene offerande. —

Niets treft de ziel meer met weemoed, dan het aao-

zien onzer Kerk. Op den morgen van den Goeden Vrijdag, schijnt de purperkleur niet zwaar genoeg te zijn voor de rouw: het is zwart, zwart even als voor ons stervelingen, waarmede men het altaar van den onsterfelijken God heeft behangen. Het is op het doodsteed der Christenen, dat het kruis ter aanbidding is uitgesteld.

De volgende met eene stelpende en treurige stem herhaalde woorden komen dikwijls in de gebeden van dien dag voor:

Zij hebben mij even als de dooden van de eeuw op eene donkere plaats gelegd; gelijk diegenen, welke men begraaft. Christus is voor ons gehoorzaam geworden, gehoorzaam tot den dood des kruis.

Terwijl men deze verzen zingt, knielt de priester op de ontbloote trappen van het altaar, en de misdienaars spreiden over het altaar zonder kaarsen en zonder enig versiersel voor het ledige en openstaande tabernakel een linnen laken, terwijl eene klaagstem de voorzeggingen van Osee verkondigt.

Na deze prophetien, wordt het lijdën onzes Heeren door drie Priesters gezongen. Dit aloude gezang geschiedt bij wijze van zamenpraak: de joden, Pilatus, Herodes, de Apostelen en Jezus zelf spreken en antwoorden elkander beurtelings tot dat men gekomen is aan deze woorden » *Et inclinato capite reddidit spiritum* » en zijn hoofd buigende gaf hij den geest. Dan houdt het gezang op, eene doodelijke stilte heerscht in de kerk, en men hoort niets dan de beweging der geloovigen, die nederknielen en de aarde kussen, welke de Zaligmaker met zijn bloed bevochtigd heeft.

Na het lijdën treedt de Priester voor het Altaar, buigt bij ieder gebed zijne knieën en bidt voor de geheele aarde, voor de H. Kerk, den Paus, de Bisschoppen, de Priesters, de Diakenen en Subdiakenen, voor de Koningen, de Geloofsleerlingen, voor alle noodwendigheden, voor de Ketters en scheurmakers, de Joden, de Heidenen en de Afgodendienaars.

Tusschen ieder dezer gebeden zegt de Priester: *flexamus genua* (buigen wij onze knieën) en het Choor antwoordt: *Levate* (rigt ze op). Maar bij het gebed voor de Joden, die den Zoon Gods gedood hebben, buigt de Priester zijne knie niet, ten afschuw van het Godmoordend volk.

Vervolgens zullen grooten en kleinen, magtigen en geringen, gelukkigen en ongelukkigen, rijken en armen, allen het kruis vereeren. De Priester staat bezijden het Altaar, en terwijl hij eene der armen van den boom des heils aan het volk ontdekt, zegt hij: *Ecce lignum crucis* (ziet het hout des kruises) en het Choor antwoordt: *in quo salus mundi pependit*. (Waaraan de Verlosser der wereld gehangen heeft.) Vervolgens begeeft hij zich een weinig ter rechterzijde van het Altaar, en eene andere arm van het kruis ontdekkende zegt hij weder, zijne stem verheffende: *Ecce lignum crucis*. Eindelijk ten derden male zegt hij te midden voor het Altaar met nog meer verhevene stem weder hetzelfde en vertoont het kruis geheel en al ontbloot aan de Christenmenigte, die sedert verscheidene dagen hetzelfde niet dan bedekt gezien heeft, en op dat oogenblik hetzelfde beschouwt met een met doornen gekroond hoofd, de handen en voeten met nagelen doorboord, en de zijde door eene ijzeren lans geopend.

En wanneer de Zoon des menschen alzo behloed, en door de pijnen van het lijdën gefolterd, vertoond wordt, vervolgt de Priester met zingen:

» *Popule meus, quid feci tibi? in quo contrestavi te? responde mihi.*»

Ach, mijn volk! wat heb ik u gedaan? Waarin heb ik u bedroefd? Ach antwoordt mij

Deze zoo eenvoudige woorden, worden in dit gedeelte der H. Dienst dikwijls herhaald, en treffen de versteendste harten.

Hier kunnen de Koningen, indien er in de Kerk tegenwoordig zijn deel nemen aan het onderwijs dat aan de magtigen der aarde gegeven wordt. Indien zij zich over hunne onderdanen hebben te beklagen gehad, indien hun land met verbanning en vervolging het goede heeft beantwoord dat zij hetzelfde hebben willen aandoen; indien zij, die de armen gevoed, gekleed en gehuisvest hebben geene woning meer bezitten; indien zij, die paleizen bezaten geenen steun meer hebben, om hun troon neder te leggen; dat zij zich toch niet al te smartelijk beklagen, en dat zij hunne Koninklijke smarten aan de voeten der Goddelijke wonden van Jesus van Nazareth, den Koning der joden en den Zoon van den eeuwigen Heer,

Jehova, den God der Koningrijken en der Heirlegers nederleggen!

De hymnen en de treurige verzen van het lijdën worden beurtelings gezongen, terwijl het ontbloote kruis, even als een Kruis, op zijn doodbed, wordt ten loon gesteld.

Den vorigen dag loen de H. Hostie van het hoofd-altaar naar de kapel van het graf werd overgebracht, geschiedte zulks met al de pracht van het Heiligdom. De witte koorkleeden met gouden borduursels, de alben met prachtig kantwerk versierd, de onstersche misgewaden der diakenen, het Kruis en de witte kandelaars, de zuiverste wierook uit Arabie, verzelden de *Pange lingua*. Maar op den Goeden Vrijdag; worden deze heilige zaken in diepe stilte, in groote droefheid, zonder orgel zonder pracht naar het Heiligdom teruggebracht, om door den priester genuttigd te worden. Na de nuttiging is de heilige dienst geëindigd, en indien in de kerk, de meligte nog blijft wachten is dit om het kruis te vereeren. Ziedaar bijna twee duizend jaren, dat het lijdën onzes Heeren aan de geloovigen verkondigd is; wel nu, de priester heeft slechts geloof en liefde noodig, om overvloedige tranen te doen storten; er zijn bronnen, die onuitputtelijk zijn, en verhalen, die de kunst, de welsprekendheid, de nazoeeking en verfraaijngen der menschen overtreffen. De Goede Vrijdag wordt geëindigd met het zingen der *Stabat Mater*, dien lofzang van moederlijke leederheid, dien de vrouwen slechts weenende herhalen, omdat zij beter dan wij, zich den angst der moeder kunnen voorstellen, die aan de voeten des Kruises gezeten is.

Ach! om de zielen te treffen, was het niet noodig geweest dat Pergoleze zijn onsterfelijk meesterstuk maakte; het eenvoudige kerkgezang is reeds vol droefheid en gelatenheid.

Dit verhaal der smarten van Maria kan al het bevoorrende der kunst alle pracht der groote kerken ontberen. Op een gelucht, voor het nederige rouw-altaar, zijn vrouwen, moeders, die beurtelings met den priester en de beide misdienaars de verzen zingen reeds voldoende, om de ziel te bewegen en de oogen tranen te doen storten.

(Uit het tableau poetique des fetes chretiennes.)

## ADVERTENTIEN.

Heden overleed alhier, na reeds vroegtijdig van de H. H. Sacramenten der stervenden voorzien te zijn, geheel gelaten, onze veel geliefde Vader en behuwd Vader L. A. M. B. E. R. T. U. S. T. E. N. B. R. I. N. K., in den ouderdom van 81 jaren.

Dit alles naamt,  
H. T. E. N. B. R. I. N. K.,  
R. C. P. en Kappelaan.

Amersfoort,  
den 20 Maart 1842.

Bij de Boekhandelaars H. PALIER en ZONN te 's Hertogenbosch, is van de Pers gekomen en alom verkrijgbaar gesteld:

- 1°. ALMANAK voor de Provincie Noord-Brabant 1842. f 1.25.
- 2°. WETTEN OP DE REGTEN van Registratie, Overschrijving, Zegel en Successie in het Koninkrijk der Nederlanden. f 0.75
- 3°. FRENÏ, Beknopte handleiding, om door de vier eerste regels der Rekenkunst, Vaatwerk van allerlei gedaante in onderscheidene Fabrieken in gebruik, naauwkeurig te roeijen met Tafels en Platen. (2de Druk) f 1.50.

Ook wordt door hen met goed Succes gedebiteerd, zoo dat er slechts weinige exemplaren meer voorhanden zijn.

- 4°. LUTHERIÏZ, de Geneesheer, als waarschuwend Vriend en Raadgever in alle zaken uit het Hoogduitsch vertaald door Hinstinx. f 1.80

De post van ORGANIST, bij de Roomsche Katholieke Gemeente te Hussen, door overlijden vacant geworden zijnde, zoo worden Sollicitanten naar denzelve uitgenoodigd, zich vóór den 15 April e. k. in persoon of met vrachtrijde brieven aan te melden aan den Eerw. Pastoor der Gemeente, of aan den Kerkmeester J. P. U. T. T. E. R. S., aldaar. De vereischten zijn: 1° bedeevenheid in het Orgelspel en de Muziek; 2° ervarenheid in de Zangkunst, zoo wel met betrekking tot het Gregoriaansch, als tot de Muziek; 3° bewijzen van goed gedrag, door den respectieven Pastoor afgegeven. De aan dezen post verbondene inkomsten beloopeu ruim f 180.00.

De Wed. J. M. OFFERS, onderneemster van Publieke Verkoopingen te 's Hertogenbosch, zal ten overstaan van deszelfs Zoon, bevoegd Ambtenaar op Woensdag den 6 April 1842 des namiddags ten twee ure, en volgende dagen, in de Hinthamarsgracht, in de Huizinge genaamd het Fortuin, publiek verkoopen: Eene groote partij NEHERBERGER KOOFGOEDEREN; nitsgaders een aardlijke INBOEDEL, bestaande in: twee KABINETTEN, BUREAUX, TAFELS, STOELLEN, LEDIKANTEN, SPIEGELS, SCHILDERIÏEN, KOPER, TIN, PORCELEIN, GLAS en AARDEWERK, welgevulde BEDDEN met derzilver. TOEBEHOREN, en hetgeen verder zal worden geveld. Alles te zien op maandag den 4 April 1842, des voormiddags van 10 tot 12 en des namiddags van 2 tot 5 ure.

ZEGT HET VOORT.

Voor het Rijk. DEPARTEMENT VAN FINANTIÏN. ADMINISTRATIE DER DOMEÏNEN. VERPACHTING.

De Agent van het Domein te 's Hertogenbosch, zal, als daartoe gemagigd, zoo noodig, onder nadere goedkeuring

### VERPACHTEN:

Op Maandag, den 4 April 1842, des middags om 12 ure, in Grave: op het R. a. d. h. u. s.

### Onder Gassel en Beers.

Ruim acht en twintig Bunders L. A. N. D., in het gewezen groote Gasselsche Bosch, verdeeld in 24 Kavelen, om éénmaal met HAVEN of RIJKS te worden bezaaid.

Alle verdere inlichtingen zijn te bekomen bij de Beambten der Domeinen, in loca, alsmede ten kantore van den ondergeteekende Agent van het Domein.

's Hertogenbosch, den 17. Maart 1842. De Agent van het Domein voornoemd, H. W. VAN GRASVELD.

### VERKOOPING

### Waste Gronden en

### HUIZINGE

gelegen te Tilburg en Emschot, toebehoorende, ingecombinieerd Eigendom aan de Erfgenamen van wijlen A. STOUTAMANS en CORNELIA VAN DER HEYDEN beide overleden te Emschot, al hetwelk breeder omschreven bij gedrukte en alom verzonden publicatie, waarbij de dag der provisioneele Verkoopung wordt vastgesteld op Maandag den 4 April 1842, en de definitieve toewijzing 14 dagen later dus op Maandag den 18 April Jaar-aaivolgende, telkens ten vijf ure des namiddags. Deze Verkoopung zal geschieden ten huize en herberge van den Heer J. VUGS, Burgemeester te Emschot, bij wien nadere inlichtingen als ook bij den Heer C. J. G. VAN HALS, Secretaris te Oisterwijk sijn te bekomen.

ZEGT HET VOORT.

Er wordt uit de hand te huur of te koop tegen gunstige voorwaarde aangeboden, om binnen kort te aanvaarden, een zeer gecatandeerd HANDELLHUIS IN COLONIALE, ELLEWAREN, en TABAKSFABRIÏK, gelegen te Arcen op den oever der Maas. De cessie van Handel geschiedt, uit hoofde, dat de eigenaars in de veldte wonende en hetzelfde door vreedelingen steeds bestierd wordende, geen eigen personeel ter plaatsing bezitten. — Die hierop reflecteert, adresseere zich onder letter A. aan het postkantoor Veldt, brieven franco.

### MARKT-BERICHT.

De prijzen der groten Maas, van Donderdag den 24 Maart 1842, zijn geweest.

Rogge (per Ned. Mud.)	f 5.25 a f 4.80.
Roekweit.	- 6.33 a - 6.00
Flaver.	- 2.20 a - 2.00.
Garst.	- 0.00 a 0.00
Het Ned. pond. Boter.	- 0.80 a - 0.70.

De 3 » » Roggebrood 29 Cents. Zijnde de middelprijs van de Rogge waarnaar de zetting van het brood op heden geschiedt f 5.01.

### BIJENLANDSCHE BEURSRIJZEN.

De belgische fondsen van den 24 Maart 1842. De 2½ pCt 53 de 5 pCt 102 de 4 pCt 93 de 3 pCt 72 de 4 pCt 97; Ard. 21; Rome 183; 163.

### BINNENLANDSCHE BEURSRIJZEN

BEURS VAN AMSTERDAM. Heden, Maandag 24 Maart 4½ Ure. W. S. 2½ pCt. 52; Ditto 5 pCt. 101; Kanabik 2; Restante 72; Synd. 4½ pCt. 92; O. I. 5 pCt. 98; 99. Ard. 85 pCt. 21; Ditto Coupon 23, Oude Ransse 105 Ditto 4 pCt. 88; Ditto Bank-act. 7; Mexik 39; Peruan 8.

(Ter drukkerij) van D. A. A. DE ROOY, te 's Bosh